บทที่ 2
หน่วยธุรกิจเกษตรและการดำเนินงาน

ความนำ

หน่วยธุรกิจเกษตร คือ หน่วยธุรกิจโดยทั่วไปซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับพืชผักและสัตว์เลี้ยง เราอาจเรียกหน่วยธุรกิจเกษตรนี้ว่า ฟาร์มหรือไร่นาก็ได้ ฟาร์มหรือไร่นามีขนาดและการดำเนินงานแตกต่างกันไป เช่น อาจเป็นฟาร์มขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ อาจดำเนินงานในรูปของบุคคลคนเดียว บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนหรือสหกรณ์ เป็นต้น การดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเกษตรของฟาร์มหรือไร่นาจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดรูปองค์ประกอบของธุรกิจและการจัดการฟาร์มหรือการปฏิบัติงานของฟาร์มนั้น อย่างไรก็ตาม การทำธุรกิจการเกษตรกับการทำธุรกิจประเภทอื่นมีความแตกต่างกันบ้างในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทนี้

หัวเรื่อง

2.1 การจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม (Farm Organization)

2.2 การจัดการฟาร์ม (Farm Management)

2.3 การทำธุรกิจการเกษตรกับการทำธุรกิจอื่น ๆ

สาระสำคัญ

2.1 การจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม หมายถึง การจัดตั้งฟาร์มขึ้นเพื่อทำธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตทางเกษตรโดยเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน การจัดหาทุนเพื่อใช้ในกิจการ และเพื่อการดำเนินงานในกิจกรรมเหล่านี้ เช่น การเลือกฟาร์ม การวางแผนการผลิต การวางระบบการเพาะปลูก การเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อป้องกันการสูญเสีย

การเลือกกิจการของพืชหรือสัตว์ การวางแผนการสร้างและกำหนดขนาดและแบบของอาคาร โรงเก็บผลผลิต การจัดการด้านแรงงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายและรายได้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

2.2 การจัดการฟาร์ม หมายถึง การดำเนินการผลิตโดยการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ผลกำไรมากที่สุด เช่น การจัดการเกี่ยวกับงานซึ่งรวมถึงการวางแผนการผลิต การจัดการเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต การตัดสินใจเกี่ยวกับขั้นตอนหรือวิธีดำเนินงานผลิต

2.3 เนื่องจากสินค้าเกษตรมีลักษณะแตกต่างจากสินค้าประเภทอื่น ดังนั้นการทำธุรกิจการเกษตรจึงมีความแตกต่างจากธุรกิจอื่น ๆ ในหลายด้าน เช่น ขนาดของฟาร์ม ช่วงเวลาการผลิต ลักษณะการผลิต ปัจจัยทางด้านการเสี่ยงและความไม่แน่นอน และความสัมพันธ์กับครอบครัว

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

2.1 อธิบายความหมายของการจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์มได้

2.2 อธิบายความหมายของการจัดการฟาร์มได้

2.3 อธิบายความแตกต่างในการทำธุรกิจการเกษตรกับการทำธุรกิจอื่น ๆ ได้

2.1 การจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม

การทำฟาร์ม จัดเป็นรูปหนึ่งของธุรกิจที่ทำการผลิตสินค้าออกมาจำหน่าย ดังนั้นการประกอบกิจการฟาร์มจะได้รับผลสำเร็จแค่ไหนขึ้นอยู่กับการจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม ซึ่งหมายถึง การจัดตั้งฟาร์มขึ้นเพื่อทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร โดยเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินงาน วิธีการดำเนินงานในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกฟาร์ม การวางแผน การวางระบบการเพาะปลูก การเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อป้องกันการสูญเสียของทรัพยากรการผลิต การเลือกกิจการของพืชหรือสัตว์ การจัดการด้านแรงงาน เป็นต้น

การจัดองค์การบริหารภายในหน่วยธุรกิจนั้น แยกพิจารณาได้ตามลักษณะของฟาร์มหรือการประกอบการแต่ละประเภทได้ดังนี้

(1) ในกรณีเจ้าของคนเดียว ผู้ประกอบการหรือเจ้าของจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ นอกจากนั้นเจ้าของยังทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้จัดการไปด้วยในตัว และทำงานทุกอย่าง เช่น ซื้อ ขาย การเงิน บุคลากร เป็นต้น

(2) ในกรณีรูปบริษัท ซึ่งเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ผู้ถือหุ้นของบริษัทซึ่งเป็นเจ้าของบริษัท จะเป็นผู้กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ คณะกรรมการดำเนินงาน (เลือกมาจากผู้ถือหุ้น) ทำหน้าที่ปฏิบัติงานและจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์มในระยะแรกสำหรับงานบางอย่าง หลังจากนั้นผู้จัดการฟาร์มก็จะเข้ามาจัดการงานทั่ว ๆ ไปเป็นประจำ เช่น การซื้อ การขาย การบัญชี การเก็บรักษาเงิน ฯลฯ และมีการแบ่งแยกงานออกเป็นแผนกต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับว่าขนาดของบริษัทใหญ่ขนาดไหน

(3) ในกรณีรูปสหกรณ์ ที่ประชุมของสมาชิกสหกรณ์ เป็นผู้กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ คณะกรรมการดำเนินงาน (ซึ่งเลือกมาจากสมาชิกสหกรณ์) ทำหน้าที่ในการจัดองค์การและปฏิบัติงานและบริหารงานบางอย่าง ผู้จัดการสหกรณ์ทำหน้าที่จัดการฟาร์มทั่ว ๆ ไป เช่น ซื้อ ขาย ตลอดจนการจัดงานฟาร์มทั้งปวงประจำวัน

สรุปโดยทั่วไปว่า ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มขนาดใหญ่หรือเล็กหรือประเภทใด ผู้ที่เข้ามามีส่วนในงานของฟาร์มและมีความสำคัญมากต่อกิจการของฟาร์ม คือ ผู้ที่ทำงานในหน้าที่เป็นผู้จัดการฟาร์ม (Farm Organizers) มีหน้าที่สำคัญในระยะแรก ๆ ของการจัดการตั้งฟาร์ม ดังนี้

ก. ตัดสินใจเลือกปัจจัยการผลิต เพราะในการเริ่มตั้งฟาร์มต้องตัดสินใจว่าควรจะเช่าหรือซื้อที่ดิน ควรใช้แรงงานประเภทใด เครื่องจักรแบบไหน จึงจะเหมาะสมกับฟาร์มของตน เป็นต้น

ข. ตัดสินใจเลือกการผลิต ควรจะผลิตอะไร มากน้อยแค่ไหน และผลิตอย่างไรจึงจะได้รับกำไรสูงสุด

ค. กำหนดแผนผังการทำงานของฟาร์ม ควรจะใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเท่าไร เลี้ยงสัตว์เท่าไร ควรมีบ่อน้ำ ทุ่งหญ้า ถนนแค่ไหน ลักษณะอย่างไร ใครควรเข้ามาทำหน้าที่บ้าง

ง. จดบันทึกเกี่ยวกับงานและบัญชีต่าง ๆ เพื่อแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติไปตลอดจนรายได้และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งผลตอบแทน

นอกจากนั้น ผู้จัดการฟาร์มยังเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกข้อเสนอของผู้ร่วมงานด้วย ดังนั้นผู้จัดการฟาร์มควรมีความรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในด้านการเกษตร การจัดการด้านการเงิน ด้านบัญชี และด้านการค้าด้วย

กิจกรรมที่ 2.1

จงสรุปความหมายของการจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม

แนวตอบกิจกรรมที่ 2.1

การจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกฟาร์ม การวางแผน การวางระบบการเพาะปลูก การเลือกกิจการของพืชหรือสัตว์ การเลือกซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น

2.2 การจัดการฟาร์ม

เมื่อได้มีการจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์มพร้อมทั้งทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ผู้ดำเนินงานแล้ว หน้าที่หรือส่วนประกอบที่สำคัญอีกอันหนึ่งของหน่วยธุรกิจการเกษตร คืองานด้านการจัดการฟาร์ม ซึ่งหมายถึง การดำเนินการผลิตโดยการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพและให้ได้ผลกำไรดีที่สุด ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติงานฟาร์มทั้งหมดประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของฟาร์ม เช่น การวางแผนผังและงบประมาณของฟาร์ม การตัดสินใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิต การจัดระบบการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การผลิต การตลาด การซื้อการขาย กฎหมาย การเก็บรักษาเงิน การเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และประเมินผลการทำฟาร์ม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กิจการฟาร์มจะเจริญก้าวหน้าได้แค่ไหน ยังขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของฟาร์ม (Farm Operation) ด้วย นั่นคือ การปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้แล้วว่าจะทำอย่างไรจึงจะให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่

ก. การเลือกสรรปฏิบัติทางเทคนิคสำหรับใช้ผลิตพืชหรือสัตว์ ถ้าเป็นการทำฟาร์มเกี่ยวกับพืช หน้าที่สำคัญ คือ การพรวนดิน การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์พืช ถ้าเป็นการเลี้ยงสัตว์หน้าที่สำคัญคือ การเลือกพันธุ์สัตว์ การดูแล เลี้ยงดูอย่างไร จึงจะได้น้ำหนักและมีคุณภาพดีเป็นต้น

ข. เลือกสรร ฝึกอบรมและควบคุมแรงงานให้มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสิทธิภาพ

ค. ปรับปรุงการดำเนินงานต่าง ๆ ของฟาร์มให้เหมาะสม เช่น ถ้าเกิดดินฟ้าอากาศไม่ดี เครื่องจักรชำรุด ราคาสินค้าตกต่ำ ฯลฯ ควรหาทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

ง. ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผน เช่น การเพาะปลูกโดยไม่มีการวางแผนอาจทำให้ได้ผลผลิตออกมามากเกินไป ล้นตลาด ราคาตกต่ำ หรือขายสินค้าไม่ออก

นอกจากหน้าที่และหลักการบริหารดังกล่าวข้างต้น จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้จัดการ

ฟาร์มหรือเกษตรกรในปัจจุบันก็ตาม แนวทางเพียงแค่นั้นยังไม่เพียงพอในการตัดสินใจหรือดำเนินงานไปได้อย่างดีและประสบผลสำเร็จ เกษตรกรยังต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และคณิตศาสตร์บางอย่างประกอบการวินิจฉัยตัดสินใจในการผลิตให้มีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไปในหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ได้ในเรื่องการผลิตทางเกษตร

กิจกรรมที่ 2.2

จงสรุปความหมายของการจัดการฟาร์ม

แนวตอบกิจกรรมที่ 2.2

การจัดการฟาร์ม หมายถึง การดำเนินการผลิตโดยการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพและให้ได้ผลกำไรมากที่สุด

2.3 การทำธุรกิจการเกษตรกับการทำธุรกิจอื่น

เนื่องจากสินค้าเกษตรมีลักษณะที่แตกต่างจากสินค้าประเภทอื่น ดังนั้นการทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตรจึงมีความแตกต่างจากการทำธุรกิจอื่น ๆ ในหลายด้าน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.3.1 ด้านขนาดของธุรกิจ เนื่องจากการทำธุรกิจการเกษตรส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก เงินลงทุนมีน้อยเมื่อเทียบกับการลงทุนในธุรกิจอุตสาหกรรม ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายคงที่และมีสัดส่วนค่อนข้างสูง เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมราคาของเครื่องมือเครื่องใช้ และโรงเรือน

2.3.2 ด้านช่วงเวลาของการผลิต การทำฟาร์มขึ้นอยู่กับสภาพทางชีววิทยาซึ่งทำให้การผลิตมีช่วงเวลาจำกัด พืชหรือสัตว์แต่ละชนิดจะผลิตออกสู่ตลาดได้ต้องใช้เวลา พืชและสัตว์แต่ละชนิดก็ใช้เวลาในการผลิตแตกต่างกันด้วย ดังนั้นฤดูกาลจึงมีอิทธิพลต่อความเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ด้วย

2.3.3 ด้านการแข่งขัน เกษตรกรแต่ละคนทำการผลิตขนาดเล็กและมีเกษตรกรจำนวนมากมายที่ทำการผลิต ดังนั้นเกษตรกรแต่ละคนจึงไม่มีอิทธิพลต่อการผลิตของประเทศ การเข้าและออกจากธุรกิจเกษตรเป็นไปอย่างเสรี มีการแข่งขันกันมาก

2.3.4 ด้านการเสี่ยงและความไม่แน่นอน โดยเหตุที่การผลิตสินค้าเกษตรต้องขึ้นอยู่กับ

ฤดูกาลหรือดินฟ้าอากาศ เมื่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป ปริมาณของพืชหรือสัตว์ที่ผลิตได้ก็ได้รับความกระทบกระเทือนด้วย เกิดความไม่แน่นอนในเรื่องราคาและปริมาณผลผลิต

2.3.5 ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว การทำธุรกิจการเกษตรมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับครอบครัว แยกออกจากกันไม่ได้เพราะการทำธุรกิจการเกษตรมักพึ่งพาอาศัยแรงงานจากภายในครอบครัว ผลผลิตที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งก็เพื่อครอบครัว รายได้ที่เกิดขึ้นก็ถูกแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับครอบครัวด้วย จึงเป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นว่ามีการใช้ปัจจัยในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ในการทำธุรกิจไร่นา

กิจกรรมที่ 2.3

จงบอกถึงความแตกต่างในการทำธุรกิจการเกษตรกับการทำธุรกิจอื่น ๆ

แนวตอบกิจกรรมที่ 2.3

การทำธุรกิจการเกษตรแตกต่างจากการทำธุรกิจอื่นในหลายด้าน คือ

2.3.1 ด้านขนาดของธุรกิจ

2.3.2 ด้านช่วงเวลาของการผลิต

2.3.3 ด้านการแข่งขัน

2.3.4 ด้านการเสี่ยงและความไม่แน่นอน

2.3.5 ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว

บทสรุป

การจัดตั้งหน่วยธุรกิจเกษตรขึ้นเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการเกษตร จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ การจัดรูปองค์ประกอบของฟาร์ม และการจัดการฟาร์ม ซึ่งมีหลักปฏิบัติคล้ายกับการดำเนินธุรกิจอื่น ๆ จะแตกต่างกันบ้างในบางด้าน